

NACIONALINIO VĖŽIO INSTITUTO AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinio vėžio instituto (toliau – **NVI**) akademinės etikos kodeksas (toliau – **Kodeksas**) reglamentuoja ir nusako bendrąsias akademinės bendruomenės elgsenos normas ir nuostatas, apibrėžia jų turinį, pageidaujamus elgsio modelius, atsakomybę už pažeidimus, Kodekso laikymosi priežiūrą, keitimo sąlygas.

Kodekso paskirtis – akademinės etikos ir bendrosios etikos pagalba reglamentuoti mokslinės veiklos, mokslinių praktikų, visuotinai pripažintų vertybių ir principų pagalba užtikrinti mokslinio darbo profesionalumą, akademinę laisvę ir demokratišką, pasitikėjimą bei kūrybingumą skatinančią atmosferą NVI bendruomenėje, puoselėti pagrindines akademinės bendruomenės vertybes: pagarbą žmogui, tiesą, teisingumą, sąžiningumą, profesinę, mokslinę ir pilietinę atsakomybę.

2. Kodeksas yra pagrindinis NVI akademinės bendruomenės narių elgesį reglamentuojantis dokumentas, skirtas skatinti mokslinės veiklos ir mokymo kokybės kultūrą ir socialiai atsakingą elgesį, puoselėti akademinį sąžiningumą, skaidrumą ir atsakomybę suinteresuotosioms šalims.

3. Kodeksas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Mokslo ir studijų institucijoms dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo rekomendacijomis, Lietuvos mokslų akademijos Mokslininko etikos kodeksu, Visuotine žmogaus teisių deklaracija, Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo, Dirbtinio intelekto etiško naudojimo mokslo ir studijų procese, Akademinės etikos užtikrinimo organizuojant studijas nuotoliniu būdu, Netikrų mokslo renginių atpažinimo gairėmis, Akademinės etikos ir lygių galimybių užtikrinimo mokslo renginiuose atmintine, Dėl mokslo ir mokslininkų UNESCO parengta rekomendacija, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos Publikavimo etika gairėmis, NVI įstatais bei kitais NVI vidaus dokumentais.

4. Kodekso tikslai:

4.1. užkirsti kelią neetiškam ir vengtinam elgesiui ir skatinti NVI akademinę bendruomenę palaikyti ir puoselėti akademinės etikos principus, atsakingo požiūrio į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, laikytis viešosios atskaitomybės principų;

4.2. nubrėžti atsakomybes ribas (reglamentuojama akademinės bendruomenės narių atsakomybė);

4.3. skatinti etišką elgesį, apibrėžti jo turinį, įtvirtinti bendrą etikos principų supratimą, taikyti bendrus standartus ir kurti demokratišką, pasitikėjimą ir kūrybiškumą skatinančią darbo aplinką, padėti spręsti konkrečias situacijas, susijusias su akademinė veikla;

4.4. vykdyti akademinės veiklos kokybės priežiūrą ir kontrolę;

5. Kodekso funkcijos:

5.1. apibrėžti akademinės bendruomenės narių etiško elgsio normas;

- 5.2. skatinti akademinę bendruomenę efektyviai atlikti savo funkcijas ir saugoti NVI reputaciją;
5.3. nurodyti pageidaujamo ir nepageidaujamo elgesio pavyzdžius ir sudrausminimo būdus bei taikomas sankcijas.

II SKYRIUS TAIKYMO SRITIS

6. NVI akademinės etikos kodeksas (toliau – Kodeksas) numato svarbiausius vengtino (netinkamo) akademinio elgesio atvejus ir įtvirtina pagrindines etiško akademinio elgesio nuostatas, kurių tiesiogiai neapibrėžia valstybės įstatymai ir kiti NVI vidaus tvarkos dokumentai (Nacionalinio vėžio instituto vidaus darbo tvarkos taisyklės, Nacionalinio vėžio instituto darbuotojų elgesio kodeksas, Nacionalinio vėžio instituto lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašas ir kt.).

7. Kodeksas taikomas visiems NVI bendruomenės nariams – mokslininkams, mokslo darbuotojams, tyrėjams, rezidentams, doktorantams, studentams, klausytojams, mokslininkams emeritams, mokslinę veiklą vykdančioms medicinos ir administracijos darbuotojoms. Kodeksas gali būti taikomas buvusiems NVI akademinės bendruomenės nariams, kiek tai susiję su jų moksline produkcija, kurioje nurodyta prieskyra NVI.

III SKYRIUS SANTRUMPOS, TERMINAI IR APIBRĖŽIMAI

8. NVI - Nacionalinis vėžio institutas.

9. Pagrindinės sąvokos:

9.1. Akademinė etika – visuma visuotinai pripažintų vertybių, principų ir mokslinių praktikų, užtikrinančių mokslinės veiklos ir mokslo (meno) sklaidos, studijų ir su studijomis susijusios veiklos skaidrumą, sąžiningumą, teisingumą, atsakomybę, asmenų lygybę, nediskriminavimą, akademinę laisvę, pasitikėjimą ir pagarbą.

9.2. Akademinė bendruomenė – NVI mokslo darbuotojai, kiti tyrėjai, mokslininkai emeritai, studentai, kiti darbuotojai, tiesiogiai dalyvaujantys mokslo ir (ar) studijų veikloje.

9.3. Akademinis lygiavertiškumas – pagarba akademinėms santykių dalyviams, nepriklausomai nuo jų užimamos padėties NVI, pedagoginės, mokslinės ar administracinės hierarchijos.

9.4. Akademiniai santykiai – NVI akademinės bendruomenės narių santykiai atliekant su mokslo (meno) veikla, studijomis susijusias užduotis.

9.5. Akademinis sąžiningumas – NVI akademinės bendruomenės įsipareigojimas vykdyti savo veiklą, remiantis atvirumu, pasitikėjimu, pagarbos ir atsakomybės principais.

9.6. BDAR – 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas).

9.7. Etikos pažeidimas – sąmoningas ar nesąmoningas etikos principams prieštaraujantis elgesys ar veikla / neveikimas.

9.8. Dirbtinis intelektas (DI) – tai kompiuterinės sistemos, gebančios atlikti užduotis, kurios reikalauja žmogiškojo intelekto. DI sistemos mokomos naudojant didelius duomenų kiekius.

9.9. Generatyvinis DI – tai DI technologija, gebanti kurti naują turinį pagal pateiktą užklausą ar kitaip nurodytus kriterijus.

9.10. Nepriekaištinga reputacija – asmens nepriekaištingos reputacijos statusą patvirtinančių aplinkybių visuma: elgesys, atitinkantis etikos vertybes, akademinio sąžiningumo, intelektualinės nuosavybės, apsaugos principus; asmuo nėra įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažintas padaręs nusikalstamą veiką; asmuo nebuvo atleistas iš darbo ar einamų pareigų už šiurkštų darbo ar kitų pareigų pažeidimą; nepiktinaudžiauja alkoholiu, nevarato narkotinių, psichotropinių ar toksinių medžiagų; nėra įstatymų nustatyta tvarka uždraustos organizacijos narys.

IV SKYRIUS
APRAŠYMAS
PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS AKADEMINĖS ETIKOS NORMOS

10. Akademinė bendruomenė naudojami akademinė laisve ir naudojami Akademinės etikos kodeksu.

11. Akademinė laisvė reiškia akademinės bendruomenės narių teisę atvirai dėstyti savo požiūrį į mokslinių tyrimų ir mokymo organizavimą ir administravimą, laisvai išreikšti kritines pastabas, laisvai plėtoti mokslinę veiklą pasirenkant metodus ir priemones, atitinkančius pripažintus etikos principus, NVI įsipareigojimą apsaugoti akademinės bendruomenės narių nuo suvaržymų ir sankcijų, išskyrus atvejus, kai ši informacija susijusi su valstybės ar tarnybos paslaptimi, ar pažeidžia Lietuvos Respublikos įstatymus. Atsakingas naudojimasis šia teise reikalauja, kad akademinės bendruomenės nariai tokią pat teisę pripažintų ir kitiems bendruomenės nariams, palaikytų kritinio mąstymo tradiciją bei atviro bendravimo atmosferą NVI.

12. Akademinę etiką pažeidžiančios elgesio normos pasižymi veiksmais arba bandymu atlikti veiksmus, kurie sukelia /sukuria nesąžiningą ir / ar nepelnytą pranašumą sau ar bet kuriam kitam akademinės bendruomenės nariui, arba sukuria nepagrįstai nepalankias aplinkybes bet kuriam kitam asmeniui.

13. Grubiausiomis akademinės etikos principus pažeidžiančiomis elgesio formomis laikomi fabrikavimas, falsifikavimas ir plagiatas. Kodekse pateiktų akademinės etikos principų ir juos pažeidžiančių elgesio formų sąrašas nėra baigtinis. Akademinės etikos principams netaikoma hierarchija.

14. Akademinės etikos principais akademinės bendruomenės nariai privalo naudotis visuose akademinuose santykiuose, susijusiuose su moksline veikla, studijomis, su studijomis susijusia veikla ir kitomis akademinėmis veiklomis (pvz., administracine veikla), tiek su kitais akademinės bendruomenės nariais, tiek su kitais asmenimis, su kuriais sieja su studijomis ir /ar moksline veikla susiję santykiai (užsakomieji tyrimai, užsakomieji mokymai, praktika ir pan.).

15. Akademinės etikos principai:

15.1. Sąžiningumas - NVI akademinės bendruomenės įsipareigojimas savo veiklą grįsti visapusišku sąžiningumu vykdant mokslo veiklą ir sklaidą, studijas ar tyrinėjant ar atliekant funkcijas kitose akademinėse veiklose.

15.2. Pasitikėjimas - akademinės bendruomenės narių įsipareigojimas puoselėti pasitikėjimo kultūrą, kurioje skatinama laisvai keisti idėjomis ir sudaryti sąlygas visiems išnaudoti savo potencialą.

15.3. Teisingumas - akademinės bendruomenės narių siekis kurti objektyvius ir vienodus institucinius reikalavimus, praktiką ir procedūras, taip pat užtikrinti jų tinkamą įgyvendinimą.

15.4. Pagarba – pagarbos skatinimas tarpusavio santykiuose, sau ir kitiems, mokslinei veiklai studijoms, su studijomis susijusiai veiklai, kitoms veikloms, išsakytoms idėjoms, pasiūlymams, pagrįstai kritikai, autorių teisėms, žmogaus teisių pripažinimas ir gerbimas.

15.5. Atsakomybė. Akademinės bendruomenės nariai, skatindami vienas kitą būti atsakingais už savo veiksmus, turi ne tik patys laikytis etiško elgesio reikalavimų visose savo veiklos srityse, bet ir reikalauti tiek asmeninės, tiek bendros atsakomybės iš kitų akademinės bendruomenės narių. NVI bendruomenės nariai palaiko ir puoselėja įsitikinimų ir žodžio laisvę, kritinio mąstymo tradiciją, laisvę plėtoti mokslinę veiklą tomis kryptimis ir metodikomis, kurios atrodo būtinos patiems mokslininkams, laisvę formuoti ir tikslinti mokslinės tiesos kriterijus savo tyrimų srityse, siekia socialiai atsakingo ir į aukštą rezultatų kokybę orientuoto mokslo, prisiima asmeninę atsakomybę už akademinės kultūros puoselėjimą.

15.6. Lygiateisiškumas reiškia, kad akademinės bendruomenės nariai yra lygūs prieš nacionalinius teisės aktus, NVI patvirtintus teisės aktus, taip pat prieš NVI vadovus, t.y. draudžiama iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai.

16. Atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja:

16.1. nepagarba ir nepakantumas kitai nuomonei, atliekamiems ar atliktiems tyrimams, pasirinktai metodologijai, pasirinktai ar atstovaujamai specialybei ar mokslo sričiai, argumentuotai kritikai ir pan.;

16.2. teisės išsakyti ir ginti savo nuomonę priimant sprendimus, reikšmingus NVI akademinėi bendruomenei, jos padaliniams ar pačiam asmeniškai, ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

16.3. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus nesuteikimas, ignoravimas arba kitas ribojimas;

16.4. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose ar bandymuose, susijusiuose su žala žmogui, gamtai, visuomenei ar kultūrai, atsižvelgiant į pažeidžiamų visuomenės grupių interesus, bioetikos bei gyvūnų gerovės ir apsaugos principus;

16.5. klaidinančios, nesantaiką visuomenėje kurstančios informacijos, žinių, duomenų ir pan. sklaida;

16.6. mokslinių tyrimų veiklos atlikimas, neįvertinus ir nepatvirtinus jo atitikties mokslinių tyrimų etikai, kai toks vertinimas ir patvirtinimas būtinas;

16.7. tyrėjo kompetencijos stoka bei demonstruojamas nenoras kelti kvalifikaciją, akivaizdžiai menkinantis NVI reputaciją ir nepateisinantis suinteresuotų šalių (studentų, projektų partnerių ir pan.) lūkesčių.

17. Akademinės bendruomenės narių santykiai grindžiami pagarbos, geranoriškumo, nešališkumo ir nediskriminavimo, lygių teisių ir galimybių palaikymo, sąžiningumo, sąžiningos konkurencijos principais. Šiuos principus pažeidžia:

17.1. akademinės bendruomenės narių diskriminavimas kalba, veiksmais ar akademinio vertinimu, taip pat tokio diskriminavimo toleravimas;

17.2. garbės ir orumo žeminimas, akademinės bendruomenės nario žeminimas naudojantis savo viršenybe;

17.3. veiksmai, turintys priekabiavimo ar seksualinio priekabiavimo požymių, mobingas;

17.4. naudojimasis asmenimis dėl savanaudiškų paskatų, bet kokio pobūdžio atlygio reikalavimas, kai šis reikalavimas siejamas su sprendimų priėmimu / nepriėmimu, tokio atlygio davimas ar priėmimas;

18. Akademinės bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, lojalumo NVI misijai ir vertybėms, nukreipti į mokymo ir mokslinių tyrimų kokybės ir kūrybinės atmosferos užtikrinimą, procesų skaidrumą. Šie principai pažeidžiami, kai:

18.1. profesinė konkurencija tarp kolegų įgyja nesąžiningas formas, dalyvaujama neteisėtuose, negarbinguose sandoriuose, nuslepia visiems akademinės bendruomenės nariams skirta informacija, skatinami ir / ar keliami konfliktai, intrigos;

18.2. akademinės bendruomenės narys kitų narių akivaizdoje menkina nedalyvaujančio kolegos pedagoginės ir / ar mokslinės veiklos gebėjimus, teorines pažiūras ir praktinius gebėjimus;

18.3. daromas psichologinis spaudimas akademinės bendruomenės nariui, siekiant asmeninio įvertinimo ar norint nuslėpti nesąžiningus akademinis veiksmus;

18.4. paviešinama ar viešai aptarinėjama konfidenciali informacija;

18.5. piktnaudžiavimas teisėmis ir procedūromis.

18.6. NVI ar akademinės bendruomenės nario vardas žeminamas, padaryta žala jų reputacijai, atliekant darbo funkcijas ir /ar elgiantis viešoje erdvėje (fizinėje ar virtualioje) aplinkoje, sistemingai pažeidinėjant akademinę drausmę ar viešąją tvarką;

19. NVI mokslinės bazės, kitų išteklių naudojimas turi būti taupus, atsakingas ir skirtas NVI prisiimtų įsipareigojimų įgyvendinimui. Šią nuostatą pažeidžia:

19.1. materialinių, žmogiškųjų bei finansinių NVI išteklių naudojimas politinei veiklai, privačiam verslui ar asmeninių poreikių tenkinimui;

19.2. piktnaudžiavimas NVI ištekliais vykdant su NVI nesiejamus ir nenaudingus projektus, renginius ar kitas veiklas;

19.3. NVI nuosavybės gadinimas ar niokojimas.

20. NVI akademinės bendruomenės narių veikla neturi prieštarauti NVI misijai ir prioritetams, turi atitikti NVI poreikius, užtikrinti tarptautinio lygio mokslinę kompetenciją onkologijos ir gretutinėse kryptyse, turėti fundamentinę mokslinę ar taikomąją klinikinę vertę, padėti gerinti NVI nacionalinę ir tarptautinę mokslinę kompetenciją.

ANTRASIS SKIRSNIS MOKSLINĖS VEIKLOS ETIKA

21. Mokslinė veikla turi būti grindžiama sąžiningu tyrimu ir tiesos siekimu, tyrimų objektyvumu ir pagrįstumu, orientavimusi į tarptautinius kokybės standartus, o tyrėjas vadovaujasi bendraisiais mokslinės etikos patikimumo, sąžiningumo, pagarbos ir atsakomybės principais, pasižymi moralumu ir socialiai atsakingu elgesiu. Mokslinis tyrimas neturi daryti žalos visuomenei ir aplinkai. Pripažindami tiesą ir pažinimą aukščiausiu mokslinės veiklos siekiu, tikėdamiesi pasitikėjimo ir teisingo savo pasiekimų įvertinimo, akademinės bendruomenės nariai, vykdantys mokslinę veiklą, įsipareigoja vadovautis akademinio sąžiningumo principu. Akademinio sąžiningumo principą mokslinėje veikloje pažeidžia:

21.1. padirbinėjimas, klastojimas arba manipuliavimas (pavyzdžiui, nesamų duomenų sukūrimas, esamų duomenų koregavimas siekiant pagerinti ar pabloginti rezultatus). Būdingi padirbinėjimo, klastojimo ar manipuliavimo atvejai:

21.1.1. padirbti parašai, pažymos, ataskaitų duomenys ar rezultatai ir kiti dokumentai (pavyzdžiui, akademinų užduočių duomenys ar rezultatai);

21.1.2. nurodytas nesamas šaltinis, klaidingas šaltinio puslapis, tinklapio lankymo data arba kitas šaltinio aprašo domuo;

21.1.3. gautų duomenų, prieštaraujančių tyrimo hipotezei ir / ar klausimams, ir / ar tyrimo išvadų nutylėjimas;

21.1.4. sąmoningas klaidinančios informacijos apie empirinio tyrimo metodiką pateikimas;

21.1.5. nepagrįstas (nepelnytas) bendraautorystės suteikimas studentams, kolegoms, pavaldiniams ar vadovams, nesąžiningas autorių indėlio į mokslinį kūrinį nurodymas, nepagrįstas pagrindinės straipsnio autorystės ar vadovaujančios pozicijos mokslinėje paraiškoje priskyrimas;

21.1.6. mokslinėje veikloje talkinusių asmenų intelektualinio, mokslo-tiriamąjo ir /ar finansinio įnašo, nepagrįstas neigimas arba nutylėjimas, neįtraukimas ar netinkamas įtraukimas į bendraautorių sąrašą;

21.1.7. neteisingas institucijos ar padalinio, kuriam priklauso tyrimo ar kūrinio autorius nurodymas arba informacijos apie instituciją nutylėjimas, perteklinis institucijų, nedalyvavusių mokslinėje veikloje įtraukimas;

21.1.8. mokslinio tyrimo duomenų, originalių metodikų ir (ar) metodų, eigos detalių ar rezultatų naudojimas mokslo veiklos bei sklaidos tikslais negavus sutikimo iš bendraautorių ar dalyvių, kai gauti informuoti asmens sutikimą privaloma;

21.2. Empirinio tyrimo duomenų, kompiuterių programų, empirinės medžiagos pavyzdžių, rankraščio vagystė ar sąmoningas sugadinimas.

21.3. Plagijavimas, tai svetimų idėjų, duomenų ar tekstų nusavinimas ir pateikimas kaip savų nenurodant jų autoriaus. Būdingi plagijavimo atvejai:

21.3.1. pateiktas kitų autorių parengtas kūrinys, tekstas be citavimo ženklų – kabučių arba kito pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pavyzdžiui, atskiru, kursyvu);

21.3.2. perpasakojant arba cituojant svetimą idėją, iliustracinę medžiagą ar duomenis nenurodytas tikslus šaltinis.

21.4. Nekorektiškas, tendencingas kolegos darbo kritikavimas ir sąmoningas menkinimas dėl asmeninės antipatijos, konkurencijos, politinių ar kitų su vertinamo mokslinio darbo profesionalumu nesusijusių motyvų, šališkumas ir (ar) asmeninės naudos siekimas.

21.5. Pagalba kitam asmeniui, atliekant akademinis veiksmus, pažeidžiančius akademinio sąžiningumo principą.

21.6. Akademinės laisvės varžymas naudojantis tarnybine padėtimi.

21.7. Leidimų atlikti mokslinius tyrimus negavimas, kai toks reikalavimas nustatytas teisės aktuose (kai atliekami klinikiniai vaistinių preparatų tyrimai, klinikiniai tyrimai su medicinos priemonėmis ir pan., moksliniai tyrimai ir bandymai su gyvūnais).

III SKIRSNIS PEDAGOGINĖS VEIKLOS ETIKA

22. Santykiai su studentais yra grindžiami akademinio bendradarbiavimo, akademinės etikos ir lygių galimybių principais. Šiuos principus pažeidžia:

22.1. neakademiinių, privačių santykių užmezgimas, siekiant gauti naudos;

22.2. tiesiogiai ir netiesiogiai (per kitus asmenis) įteiktų dovanų, neakademinio arba akademinio pobūdžio paslaugų, tiesiogiai nesusijusių su studijuojamais kursais, reikalavimas ir / ar priėmimas iš akademinės bendruomenės narių;

22.3. diskriminacija bet kokių pagrindu, priekabiavimas ir /ar seksualinis priekabiavimas, vienodų sąlygų nesudarymas ir lygių galimybių neužtikrinimas.

23. Studento žinių, gebėjimų bei įgūdžių vertinimas, laikantis konfidencialumo principų, turi būti teisingas, sąžiningas, suderintas su mokymo tikslais:

23.1. nedelsiant reaguoti į pranešimus apie studentų nesąžiningumo atvejus, tokius kaip plagijavimas, nusirašinėjimas, duomenų falsifikavimas, fabrikavimas, egzaminų ar įskaitų rezultatų klastojimas, naudojimas pašaline, neleistina pagalba egzamino ar vertinimo metu, svetimo rašto darbo pateikimas kaip savo, uždarbiavimas rengiant rašto darbus kitiems studentams, rašto darbo pirkimas ir jo pateikimas akademinės bendruomenės nario vertinimui, to paties įvertinto rašto pateikimas atsiskaitant už kitą kursą ir pan.;

23.2. nesudaryti galimybių pasireikšti studentų akademiniam nesąžiningumui atsiskaitymų metu, ypač organizuojant studijas nuotoliniu būdu ir laikytis akademinės etikos pažeidimų prevencijos priemonių (užtikrinti grįžtamąją ryšį apie užsiėmimų procesą ir tobulintinas sritis, atnaujinti atsiskaitymų užduotis (originalias, naudojant problemų sprendimą, atvejų analizę, vengti bendrų klausimų, prašyti tarpinių darbo rezultatų ir pan., aiškiai iškomunikuoti draudimą naudoti telefonu, kitais naršyklės langais, riboti atsiskaitymų laiką, fiksuoti atsiskaitymus įrašant);

23.3. saugoti ir naudoti studento asmens duomenis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme nustatyta tvarka;

23.4. nesieti studento žinių įvertinimus su studento dalyvavimu (nedalyvavimu) dėstytojų priimtinoje (nepriimtinoje) politinėje, visuomeninėje ar kitoje veikloje;

23.5. vertinimo metu sudaryti tinkamas sąlygas studentams, turintiems specialiųjų poreikių (pavyzdžiui, regėjimo, klausos, judėjimo ir kita negalia), kad jie galėtų atlikti užduotis.

24. Draudžiama pavišinti konfidencialią informaciją apie studentą. Informacijos konfidencialumo principas reikalauja:

24.1. atskleisti informaciją tretiesiems asmenims apie studento akademinis įvertinimus ar nuobaudas, tik esant studento rašytiniam sutikimui ar teisiniam pagrindui dėl numatomos žalos kitiems asmenims;

24.2. naudoti privataus pobūdžio informaciją mokymo ar mokslinio tyrimo tikslais, tik gavus studento rašytinį sutikimą.

24.3. užtikrinti, kad pastabos apie studento darbus, nepateiktus viešumai, nebūtų prieinamos tretiesiems asmenims.

IV SKIRSNIS

STUDENTŲ AKADEMINĖS VEIKLOS ETIKA

25. Studentai mokymo procese vadovaujasi akademinio sąžiningumo principu. Akademinio sąžiningumo principą mokymo procese pažeidžia:

25.1. nusirašinėjimas arba leidimas kitam nusirašyti;

25.2. pasakinėjimas, ruošinukų naudojimas, elektroninių ar virtualiojo ryšio priemonių, kitų technologijų naudojimas, siekiant nepelnyto vertinimo rezultato, nurodymų dėl vertinimo tvarkos nepaisymas;

25.3. plagijavimas, t. y. svetimo rašto darbo pateikimas kaip savo;

25.4. pasinaudojimas kito asmens darbu ar jo rezultatais atsiskaitymo metu;

25.5. to paties rašto darbo pateikimas atsiskaitant už kelis kursus;

25.6. studento atsiskaitymas už save pasitelkiant kitą asmenį ar atsiskaitymas už kitą asmenį ir kt.;

25.7. nepranešimas apie pastebėtus akademinio nesąžiningumo atvejus.

26. Studentai dalyvaudami NVI mokymo procese pasižada saugoti NVI konfidencialią informaciją, tokiu būdu, kad tretieji asmenys neturėtų galimybės su ja susipažinti ir pasinaudoti.

27. Studentai įsipareigoja naudoti NVI infrastruktūrą (mokslinę ir kompiuterinę įrangą, bei kitus išteklius) atsakingai, taupiai, pagal paskirtį.

28. NVI mokslinėje bazėje studento (-ų) kartu su vadovu, dirbančiu NVI, sukurta intelektinė nuosavybė priklauso NVI. Baigiamuosiuose darbuose turi būti nurodyta, kur ir kokiomis lėšomis atliktas mokslo tiriamasis darbas, pacituoti gauti būtinieji leidimai tyrimui atlikti. Dėl tolimesnio studentų kartu su vadovu, dirbančiu NVI, mokslo rezultatų viešinimo ar vystymo sprendžia vadovas.

V SKYRIUS SKIRSNIS

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO ETIKA

29. Išskiriami bendrieji dirbtinio intelekto etiško naudojimo principai:

29.1. demokratijos – diegiamos tik su demokratinėmis vertybėmis ir žodžio laisve DI technologijos;

29.2. akademinio sąžiningumo – generatyvinis DI, jo rezultatai naudojami atsižvelgiant į akademinės etikos nuostatas, nepažeidžiant akademinio sąžiningumo principų, priešingu atveju traktuojami kaip plagiato ar kiti akademinio nesąžiningumo atvejai;

29.3. atsakomybės – rezultatus pateikęs asmuo prisiima atsakomybę už DI rezultatus, įvertinęs su jų pateikimu susijusias rizikas ir informaciją iš įvairių šaltinių, taip pat ir generatyvinio DI, bei priima sprendimus ir atsakomybę dėl jos naudojimo;

29.4. kompetencijų ugdymo – ugdyti kompetencijas DI srityje, siekiant saugaus, etiško ir prasmingo DI naudojimo mokslo ir studijų procese;

29.5. teisingumo – sudaryti sąlygas DI technologijomis naudotis visiems mokslo ir studijų dalyviams, nediskriminuojant jų jokiais pagrindais, atsižvelgiant į individualių poreikių turinčius asmenis;

29.6. žmogaus teisių ir laisvių apsaugos – naudojant DI užtikrinti žmogaus teisių, orumo ir laisvių apsaugą, nesuteikiant viršenybės jokiai DI technologijai. Asmenys turi teisę nesutikti dėl automatizuotų sprendimų priėmimo jų atžvilgiu;

29.7. lygiateisiškumo – naudojant dirbtinio intelekto technologijas visi asmenys traktuojami lygiai – nevaržomos jų teisės, jiems neteikiamos privilegijos dėl jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės ir turtinės padėties, seksualinės orientacijos, išsilavinimo, religinių ar politinių pažiūrų, veiklos rūšies ar pobūdžio, gyvenamosios vietos ir kitų aplinkybių;

29.8. skaidrumo – DI įrankiai pasirenkami skaidriai, pagrįstai ir deklaruojami;

29.9. žmogaus ir DI atribojimo – aiškus DI naudojimo identifikavimas, atskiriant žmogaus kūrybą nuo DI sugeneruotų produktų;

29.10. saugos ir saugumo – per visą DI gyvavimo ciklą sprendžiamos, užkertant kelią ar šalinant grėsmes, susijusias su žmonių, aplinkos ar ekosistemų sauga ir saugumu, siekiant išvengti žalos (saugos rizika) ir kibernetinio pažeidžiamumo (saugumo rizika).

30. Nepažeisti rekomendacijų naudojant DI įrankius:

30.1. tyrėjai, atverdami mokslinių tyrimų duomenis įvertina generatyvinio DI technologijų plėtros keliamas tyrimų saugumo (intervencijos) rizikas. Tyrėjai ir studentai prisiima atsakomybę už sprendimą, kuriame nurodoma, kas turi būti skelbiama atvirojo mokslo debesijoje, numatant apie galimą jų panaudojimo poveikį;

30.2. DI nenurodomas kaip kūrinio autorius, nes autorius prisiima atsakomybę už savo autorystę, rankraščio turinį ir tas dalis, kurios sukurtos panaudojant DI įrankius, nurodant naudotą generatyvinio DI įrankį ir jo panaudojimo datą.

30.3. nepakenkti kitų žmonių reputacijai ar įstatymuose įtvirtintoms teisėms diegiant ir naudojant generatyvinį DI, nes Generatyvinio DI modeliai sukurti paprastai neturint duomenų savininko sutikimo, todėl gali prieštarauti žmonių teisei būti pamirštam. Akademinė bendruomenė privalo patikrinti, ar nepažeidžiamos duomenų savininkų teisės, nėra pažeistos esamo teisinio reglamentavimo (BDAR, asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas ir pan.) nuostatos, o vaizdai ir kodai, nepažeidžia kito asmens intelektinės nuosavybės teisės ir įvertinti, kad vaizdai ir kodai sukurti ir pasidalinti internete, gali būti panaudoti kito

generatyvinio DI, būti įtraukti į generatyvinio DI apmokymo duomenis, neetiškai naudojami, jais gali būti manipuluojama;

30.4. susipažinti su generatyvinio DI naudojimo sąlygomis iki pasirašant ar išreiškiant sutikimą su paslaugų sutartimis ir laikytis sutarties sąlygų, teisės aktų, kuriais grindžiamas susitarimas;

30.5. akademinės bendruomenės nariai, aptikę teisės aktų pažeidimus generatyvinio DI taikomosiose programose privalo apie tai pranešti vyriausybinėms reguliavimo agentūroms.

VI SKIRSNIS MOKSLINIO PUBLIKAVIMO ETIKA

31. Tyrėjai, siekiantys publikuoti savo tyrimų rezultatus, turėtų nedalyvauti netikruose mokslo renginiuose, kurie gali pakenkti mokslininko reputacijai ir karjerai, taip pat publikavimosi „grobūniškos“ leidyklos žurnaluose (už tam tikrą mokestį suteikiančios galimybę tyrėjui publikuoti mokslinį darbą; rankraštis nerecenzuojamas, neužtikrinamas mokslinio publikavimo etikos standartų taikymas), nepažeidžiant akademinės etikos.

32. Akademinę etiką pažeidžia publikavimasis įtartinuose žurnaluose ar leidyklose, naudojančiose agresyvų marketingą: pasiūlymai publikuoti pateikiami elektroniniu paštu, leidėjo ar žurnalo pavadinimas pasislepia tarp paieškos rezultatų, nors atsiliepimuose randami patikimi, panašiai pavadinti žurnalai arba tarptautinių knygų leidėjų sąrašas, pavadinimuose nurodoma, kad jie institutai, draugijos, asociacijos, nors yra vienas juridinis asmuo, nurodomas priklausymas žinomų organizacijų, iniciatyvų nariais arba išgalvotoms solidžiais pavadinimais organizacijoms, bet jų nėra oficialiuose sąrašuose, pateikiami nuasmeninti, bendriniai, klaidinantys leidėjo kontaktai, naudojami vieši, nemokami elektroninio pašto domenai, neaiškūs publikavimo, recenzavimo, APC apmokėjimo procesai, neaprašytas recenzavimas arba jis reklamuojamas, kaip itin greitas, nurodant neįmanomą laiko tarpą perskaityti straipsnį, pateikti profesionalų vertinimą bei išvalgas, žurnalo interneto svetainėje nepateikiamos gairės autoriams su aprašymu, kaip publikuoti, kokie straipsnio priėmimo kriterijai, recenzavimo būdas ir pan.

33. Akademinės bendruomenės nariai patikrina leidėją patikimose duomenų bazėse: ar jis indeksuojamas *Web of Science*, *Scopus*, ar gryniesiems atvirosios prieigos žurnalai įtraukti į *Directory of Open Access Journals*.

34. Akademinę etiką pažeidžia dalyvavimas netikruose renginiuose, kuriuos galima atpažinti iš šių požymių:

34.1. mokslo renginio sritį (pavadinimas panašus į žinomus, geros reputacijos renginių pavadinimus, renginyje derinamos kelios tarpusavyje nesusijusios sritys, renginys nežinomas mokslo srityje, kurios tema organizuojamas, perdėtai pabrėžiamas *global*, *international* pobūdis, kviečiamo tyrėjo tyrimų sritis neatitinka renginio temos);

34.2. mokslo renginio organizatorių (pelno siekianti organizacija, kontaktinė informacija nenurodyta, aukštas dalyvio mokestis, organizuojami keli skirtingų teminių sričių mokslo renginiai vienu metu, perdėtas renginio vietos, kaip turistinio tikslo reklamavimas, greitas pateiktų pasiūlymų, santraukų įvertinimas, kompanijos vardas girdėtas prastos reputacijos kontekste);

34.3. mokslo renginio komunikacija (informacija pateikta netaisyklinga kalba su gramatinėmis klaidomis, interneto svetainė, el. laišakai primityvaus formato ir dizaino, svetainėje neskelbiama informacija apie redakcinės kolegijos, mokslo komiteto narius, recenzentus, mokslo renginio kviestinius pranešėjus, kitų praėjusių metų informacija arba skelbiama melaginga informacija apie tariamai dalyvaujančius geros reputacijos tyrėjus, informacija apie mokslo renginį platinama

šlamštiniais el. laiškais, kitais nepatikimais šaltiniais, kviečiama ne tik dalyvauti mokslo renginyje, bet ir tapti to renginio mokslinio komiteto, redakcinės kolegijos nariu, recenzentu, komunikuojant vartojama komplimentų, pagyrų gavėjo moksliniams tyrimams ir publikacijoms, bendravimas nutrūksta netikėtai arba sumokėjus dalyvio mokestį).

VII SKIRSNIS AKADEMINĖS ETIKOS IR LYGIŲ GALIMYBIŲ UŽTIKRINIMAS MOKSLO RENGINIUOSE

35. Akademinę etiką ir lygias galimybes pažeidžia:

35.1. mokslo renginio prieinamumo neužtikrinimas: galimybės registruotis tam pačiam žmogui tik vieną kartą, tuo pačiu metu prašyti sutikimo naudoti jo atvaizdus, pasidomėti specifinės mitybos, sveikatos ar negalios ar kitais specifiniais poreikiais, kuriuos reikėtų užtikrinti, išreikšti sutikimą pažymint, kad perskaitė, supranta ir priima nurodytas sąlygas (etikos kodeksą, lygių galimybių užtikrinimo politiką, asmens duomenų tvarkymo politiką ar kt.), nepateikimas išankstinės informacijos apie renginį, registracijos, atvykimo ir patekimo į renginį būdus, galimas suteikti paslaugas, įrangą ar pagalbą, nepasirūpinimas vertimu į gestų kalbą ar audiovizualiniu vertimu į kitas kalbas, neinformavimas apie aprangos kodą, specialius įėjimus, automobilių statymą ar rezervaciją ir pan.

35.2. Asmens duomenų apsaugos neužtikrinimas tvarkant duomenis registracijos metu, pranešimų/ mokslo darbų, kitos medžiagos priėmimo metu, atvejais, kai tvarkomi bet kokie fizinio asmens duomenys, mokslo renginio dalyviui turi būti pateikiama BDAR 13 straipsnyje nurodyta informacija: duomenų valdytojo tapatybė ir kontaktai, duomenų tvarkymo tikslai ir teisinis pagrindas; kai duomenų tvarkymas atliekamas siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, šie interesai; asmens duomenų gavėjai / jų kategorijos; asmens duomenų saugojimo laikotarpis; teisė prašyti susipažinti su savo tvarkomais asmens duomenimis, prašyti ištaisyti, ištrinti, apriboti duomenų tvarkymą, teisė nesutikti su duomenų tvarkymu, teisė į duomenų perkeliamumą; informaciją apie asmens duomenų tvarkymą, nurodant tai reglamentuojančius dokumentus ir kitą informaciją.

Dalyvių / kitų asmenų asmens duomenys, kontaktinė informacija saugoma laikantis šios tvarkos: informacija renkama laikantis šiame skyriuje nurodytų taisyklių; informacija nurodytu tikslu saugoma, naudojama ar kitaip tvarkoma turint atitinkamų asmenų sutikimą; sutikime nurodomas saugojimo tikslas ir terminas; informacija negali būti naudojama kitais, negu sutikime nurodyta, tikslais; asmuo informuojamas apie teisę bet kada atšaukti sutikimą.

35.3 Neinformuojant apie vaizdo ir garso įrašymą renginio metu: turi būti pateikta nuorodą apie fotografavimą ir / ar filmavimą, nuoroda apie įrašų viešinimą; gauti konkrečių išskirtų asmenų sutikimą, nefotografuoti ar filmuoti asmens, aiškiai parodžiusio / pasakiusio savo nesutikimą, fiksuojant panoraminį planą, neišryškinti konkretaus žmogaus.

35.4. netikrinant santraukas, pranešimus ir kt. teksto sutapčių programose, priimant pranešimus pateiktus ankstesniuose mokslo renginiuose, neinformuojant apie atvirumo liniją, pažeidimų pasekmes.

35.6. informacijos apie mokslo renginio partnerius ir rėmėjus teikimas, ne sudarytų sutarčių / susitarimų pagrindu ar rėmėjui nesutikus, gavėjo adreso / el. pašto naudojimas kitiems tikslams (be sutikimo gauti siunčiamus leidinius, pranešimų medžiagą, dalyvio pažymėjimą), padėkų siuntimo etiketo nesilaikymas (siunčiamos institucijoms, kai dalyviai jas atstovauja, o nenurodžius institucijos – dalyvio adresu), aiškaus informavimo apie patalpintų mokslo darbų ar medžiagos neplatšinimą nepateikimas be mokslo darbo turtinių teisių turėtojo sutikimo, autorių teisių pažeidimas;

35.8. kvietimo informacijos nenurodymas: apie pateikimo terminą, santraukų apimtį, struktūrą, atrankos kriterijus, santraukų peržiūrą ir atranką, koregavimo galimybes, pranešimą apie santraukos pateikimą, publikavimą specialiaame mokslo renginio ar kitame leidinyje, informaciją apie leidinio rūšį, duomenų bazes, reikalavimus publikuotiems pranešimams, recenzavimo ir publikavimo sąlygas, autorių sutikimą su publikavimo sąlygomis, nekorektiškas pranešimo autorių nurodymas ir iškomunikavimas.

35.9. nesilaikant skaidrumo, objektyvumo ir lygių galimybių principo dalyvių atrankoje, vienodų sąlygų sudarymo dalyvauti renginyje, diskriminuojant lyties, rasės, tautybės ir kitais pagrindais, neužtikrinant darbo ir poilsio balanso, mitybos ir socialinių paslaugų, vaizdinės medžiagos prieinamumo žmonėms su negalia;

35.10. nesiimant priemonių įgyvendinti priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo prevenciją ar nereaguojant į priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo atvejus renginio metu ir neužtikrinant pranešėjo saugumą;

35.11 dalykinio bendravimo būdo nesilaikymas renginio metu: nepagarba dalyvio privačiam gyvenimui, pažiūroms, įsitikinimams, fiziniam ir psichiniam neliečiamumui, žmogaus tapatybės požymiams ir pan., sklaidos po mokslinio renginio organizavimas neužtikrinant asmens duomenų apsaugos, nesilaikant informacijos atitikties Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso nuostatomis.

VII SKIRSNIS

AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO PRIEŽIŪRA IR JO NUOSTATŲ TAIKYMO ĮGYVENDINIMAS

36. Kiekvienas NVI akademinės bendruomenės narys privalo laikytis šiame Kodekse išdėstytų pagrindinio etiško akademinio elgesio nuostatų, pranešti pagrįstą informaciją apie galimus akademinės etikos pažeidimus ir vengti netinkamo akademinio elgesio atvejų.

37. Kodekso priežiūrą vykdo Akademinės etikos komitetas (toliau – Komitetas) vadovaudamasi NVI direktoriaus patvirtintais Komiteto nuostatais ir šiomis Kodekso nuostatomis. Komiteto sudėtį tvirtina NVI Mokslo taryba.

38. Komiteto veiklos sritis apima akademinės bendruomenės šviečiamosios, prevencinės veiklos etikos NVI veikloje vykdymą, rekomendacijų akademinės bendruomenės nariams skirti skatinamąsias priemones ar įvertinimus už etikos NVI veikloje puoselėjimą (padėkos, apdovanojimai ir kt.), galimų Kodekso pažeidimų nagrinėjimą.

39. Komitetas priima ir svarsto pranešimus apie galimus akademinės etikos pažeidimus. Pranešimo forma pateikiama NVI internetinėje svetainėje, intranete. Pranešimai gali būti pateikiami raštu arba elektroninėmis ryšio priemonėmis.

40. Komitetas, išnagrinėjęs pranešimą ir nustatęs etikos pažeidimą, priima sprendimą, vadovaudamasis NVI Mokslo tarybos patvirtintais Komiteto nuostatais konstatuoja akademinės etikos pažeidimo ar šiurkštaus akademinės etikos pažeidimo buvimo / nebuvimo faktą ir / ar priima kitą Komiteto nuostatuose numatytą sprendimą (rekomendacijos, įspėjimas, neeilinė mokslo darbuotojo atestacija, darbo sutarties nutraukimas ir kt.).

41. Nustatęs Kodekso pažeidimą, Komitetas visais atvejais įvertina jo reikšmingumą (šiurkštumą). Šiurkščiu akademinės etikos pažeidimu laikomas pažeidimas, tokiu pripažintas motyvuotu Komiteto sprendimu, atsižvelgiant į pažeidimo poveikį, mastą, žalą, pasikartojamumą, intensyvumą (konfrontacijos laipsnį), vietą, kontekstą, trukmę, kilusius padarinius ir kitus požymius. Pažeidimo reikšmingumas ir poveikio priemonės turi koreliuoti tarpusavyje.

42. Komiteto sprendimas yra galutinis. Asmenys, nesutinkantys su sprendimu, gali kreiptis į akademinės etikos ir procedūrų kontrolierių.

43. Akademinės etikos reikalavimai, akademinės bendruomenės nario pareigos, teisinė atsakomybė už kai kuriuos akademinės etikos pažeidimus numatytos Lietuvos Respublikos Lygių galimybių įstatyme, Lietuvos Respublikos Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme, Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme, Lietuvos Respublikos Korupcijos prevencijos įstatyme, Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekse ir kituose *inter alia* mokslo ir studijų sistemą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Akademinės etikos pažeidimai nėra laikytini darbo pareigų pažeidimais, bet kai kuriais atvejais gali sukelti ir ne tik moralinę, bet ir drausminę (darbo pareigų) ar net ir teisinę (administracinę ar baudžiamąją) atsakomybę.

V SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

44. Akademinės etikos komitetas inicijuoja Kodekso papildymus ar pataisas ir teikia juos svarstyti ir tvirtinti NVI Mokslo tarybai. Komitetas bendradarbiauja su kitomis etikos priežiūrą ir puoselėjimą atliekančiomis institucijomis, *inter alia* Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba, Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija. Komitetas atskirais atvejais gali rekomenduoti pranešėjui tiesiogiai kreiptis į šias ar kitas institucijas.

45. Kodeksas ir Akademinės etikos komiteto nuostatai skelbiami viešai NVI internetinėje svetainėje.

46. Akademinės bendruomenės nariai dirbantys ar pradėję dirbti, turi būti pasirašytinai supažindinami su šiuo dokumentu pagal NVI galiojančią tvarką.
